

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

อุบัติการณ์การลักลอบทิ้งของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากมูลเหตุจูงใจของผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมในการลดต้นทุนการผลิต ดังนั้น ผู้ประกอบการที่ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงได้ลักลอบนำของเสียอันตรายไปทิ้งในพื้นที่ต่างๆ โดยไม่เข้าสู่กระบวนการกำจัดบำบัดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการอันเป็นการหลีกเลี่ยงกฎหมาย จนทำให้กลายเป็นวิกฤตการณ์หนึ่งทางสิ่งแวดล้อมที่กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน

มาตรการการลงโทษตามกฎหมายเฉพาะที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 อันเป็นกฎหมายหลักที่กำกับดูแลโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย โดยโทษที่จะลงแก่นิติบุคคลได้นั้นก็ต้องเป็นโทษที่กฎหมายเปิดช่องให้ลงแก่นิติบุคคลได้ สภาพบังคับความรับผิดชอบที่บัญญัติลงโทษแก่โรงงานอุตสาหกรรมผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตราย จึงเป็นเพียงบทลงโทษปรับสถานเดียวในอัตราไม่เกินสองแสนบาทเท่านั้น ซึ่งเห็นได้ว่าแม้จะมีการลงโทษเอาแก่นิติบุคคลที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมผู้กระทำผิด แต่โดยสภาพแห่งการลงโทษปรับในอัตราที่ไม่สูงนักดังกล่าวจึงทำให้นิติบุคคลไม่เกรงกลัวที่จะกระทำความผิด ไม่เข็ดหลาบจากการได้รับโทษ การลงโทษนั้นจึงเป็นการไม่เพียงพอที่จะยับยั้งไม่ให้โรงงานอุตสาหกรรมกระทำการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายลงได้ โรงงานอุตสาหกรรมจึงได้กระทำการอันเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ฝ่าฝืนกฎหมายและยอมที่จะรับโทษปรับมากกว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการนำของเสียอันตรายเข้าสู่ระบบกำจัดที่ถูกต้อง อันเป็นการลดต้นทุนในการผลิต

มาตรการการลงโทษทางอาญาและประสิทธิภาพการดำเนินคดีกับผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรมนั้นจึงยังไม่เพียงพอ เนื่องจากไม่สามารถป้องปรามและยับยั้งการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย และไม่สามารถแก้ไขปัญหาระยะต้นหรือฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายจากการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายลงได้ จึงกล่าวได้ว่ามาตรการลงโทษทางอาญาแก่ผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายตามระบบกฎหมายของไทยนั้นยังไม่เพียงพอ ทำให้การบังคับใช้

กฎหมายขาดประสิทธิภาพ ต่างจากในต่างประเทศที่มีมาตรการการลงโทษทางอาญาในรูปแบบที่สามารถทำให้ผู้กระทำผิดเกิดความเกรงกลัวและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแห่งการกระทำได้

ในต่างประเทศมีการพัฒนาโทษทางอาญาให้เหมาะสมกับนิติบุคคลที่กระทำความผิด ซึ่งจากการศึกษาวิเคราะห์มาตรการลงโทษทางอาญาและมาตรการอื่นที่ไม่ใช่การลงโทษ ทั้งที่บังคับใช้ในกฎหมายของไทยและต่างประเทศ ซึ่งมีการพัฒนามาตรการต่างๆ มาปรับใช้กับการลงโทษนิติบุคคล เพื่อหาแนวทางการลงโทษที่เหมาะสมแก่นิติบุคคลโดยเฉพาะที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้ศึกษาจึงได้วิเคราะห์แนวทางการนำมาตราการทางอาญาและมาตรการอื่นที่เหมาะสมมาปรับใช้กับโรงงานอุตสาหกรรมที่ลักลอบทิ้งของเสียอันตราย ดังนี้

1. โทษปรับแก่โรงงานอุตสาหกรรมผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตราย ควรกำหนดบทลงโทษในอัตราอย่างสูงและเป็นการปรับตลอดระยะเวลาที่ฝ่าฝืนกฎหมาย เช่น การคิดคำนวณค่าปรับเป็นรายวัน ตามแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกาตามที่บัญญัติไว้ใน The Resource Conservation and Recovery Act 1976 หรือ (RCRA) ที่มีการประกาศไว้ใน Code of Federal Regulations หรือ (CFR) เป็นเกณฑ์ กล่าวคือ บัญญัติอัตราโทษไว้ให้มีอัตราโทษปรับขั้นต่ำไม่น้อยกว่า 10,000 เหรียญสหรัฐต่อวัน ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงของของเสียอันตรายที่มีการลักลอบทิ้งที่แตกต่างกันไป

ผู้ศึกษาเห็นว่าการกำหนดบทลงโทษปรับในอัตราอย่างสูงเป็นรายวันเพื่อลงโทษแก่นิติบุคคลที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายนั้น น่าจะเป็นบทลงโทษที่เหมาะสมซึ่งโดยสภาพแล้วสามารถลงโทษแก่ผู้กระทำผิดที่เป็นนิติบุคคลได้ และค่าปรับในอัตราอย่างสูงหรือการปรับเป็นรายวันนั้นน่าจะไม่เป็นผลดีกับนิติบุคคล กล่าวคือ ไม่คุ้มกับประโยชน์ที่นิติบุคคลจะได้รับจากการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย ดังนั้น ทำให้สามารถสรุปแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีอาญากับผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายในส่วนของกระบวนการบัญญัติกฎหมายสารบัญญัติของไทยตามแนวทางที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย RCRA ของรัฐบาลกลางสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ควรบัญญัติกฎหมายให้มีบทลงโทษโรงงานที่เป็นนิติบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นโทษปรับรายวันในอัตราอย่างสูง ดังนี้ “...เมื่อโรงงานอุตสาหกรรมผู้ก่อกำเนิดหรือรับบำบัดของเสียอันตรายกระทำการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200,000 บาท และปรับเป็นรายวันวันละ 10,000 บาท นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพเดิมจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง” การกำหนดบทลงโทษปรับเป็นรายวันดังกล่าวหากยังมีการฝ่าฝืนกฎหมาย จึงน่าจะเป็นหนทาง

หนึ่งที่จะทำให้โรงงานที่เป็นนิติบุคคลผู้กระทำความผิดนั้นได้รับผลกระทบในทางเศรษฐกิจ และไม่ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด อันจะสามารถยับยั้งการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การใช้มาตรการอื่นที่ไม่ใช่การลงโทษทางอาญา อันได้แก่ การคุมประพฤตินิติบุคคล (Probation) ด้วยการให้ทำงานบริการสังคม (Community Service) การห้ามมิให้ออกเช็ค หรือการโฆษณาความผิดของจำเลย ทั้งนี้การให้ทำงานบริการสังคมก็เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนิติบุคคลที่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมผู้กระทำความผิดหรือมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิด โดยกำหนดหน้าที่ให้นิติบุคคลโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวบริจาคเงินให้กับองค์กรที่ต้องการ หรือสั่งให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการอันเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่ปนเปื้อนมลพิษให้กลับคืนสู่สภาพดีดังเดิมได้

ผู้ศึกษาเห็นว่าหากกฎหมายไทยสามารถขยายหลักเกณฑ์ในการลงโทษมาเป็นการใช้เงื่อนไขในการให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคม ย่อมเป็นทางเลือกแทนการลงโทษจำคุกหรือปรับตามที่ระบุไว้ในกฎหมายในอัตราที่ไม่สูงนักให้หมดไปได้ อีกทั้งยังทำให้การลงโทษนิติบุคคลสนองตอบต่อปรัชญาการลงโทษที่มุ่งจะแก้ไขพื้นฐานผู้กระทำความผิด เพราะเป็นการนำมามาตรการอื่นๆ ที่มีอยู่มาใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมได้มากกว่าการลงโทษปรับและริบทรัพย์สินที่ประเทศไทยใช้อยู่ และเป็นการสร้างจิตสำนึกในการให้นิติบุคคลได้รับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยสมัครใจเลือกจะรับเงื่อนไขในการให้บริการสังคม¹ มาตรการคุมประพฤติโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นนิติบุคคลโดยการให้ทำกิจกรรมบริการสังคมดังกล่าว จึงน่าจะทำให้กระบวนการยุติธรรมของไทยมีทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สามารถบังคับใช้กับโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นนิติบุคคลผู้กระทำความผิดนอกเหนือไปจากการใช้มาตรการลงโทษปรับได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยในกรณีของการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย อันเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาตินั้น นิติบุคคลควรถูกกำหนดให้ดำเนินการแก้ไขสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเป็นพิษนั้นโดยใช้งบประมาณของนิติบุคคลนั่นเอง จึงถือเป็นการแก้ไขที่ตรงกับสาเหตุ นอกจากนี้การใช้มาตรการลงโทษดังกล่าวยังเป็นการลงโทษกับผู้ที่ทำร้ายสังคมโดยแท้จริง มิใช่เป็นการเรียกผู้แทนนิติบุคคลที่มีการ

¹อภिवรรณ โพธิ์บุญ อักษรสุวรรณ, “ความผิดที่กระทำโดยนิติบุคคล: ศึกษาเฉพาะโทษที่จะลงแก่นิติบุคคล,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 93.

เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งเข้ามาเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญานั้น ทำให้นิติบุคคลนั้นใช้ความระมัดระวังในการประกอบกิจการและมีความสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น²

3. สำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความผิดนั้น เนื่องจากคดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่ต้องอาศัยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์ความผิด โดยมีความจำเป็นที่จะต้องนำสืบเพื่อพิสูจน์ถึงค่าของมลสารที่มีการลักลอบนำไปทิ้งว่าเข้าข่ายการเป็นของเสียอันตรายหรือไม่ และเพื่อพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของจำเลย ซึ่งการนำสืบดังกล่าวต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์และความรู้ความชำนาญเฉพาะทางเป็นพิเศษในการวินิจฉัยถึงคุณสมบัติของของเสียอันตรายที่มีการลักลอบนำไปทิ้ง ซึ่งองค์กรที่มีภารกิจและความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและมีบทบาทสำคัญต่อการแสวงหาและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ประกอบการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิด มีดังต่อไปนี้

3.1 กรมโรงงานอุตสาหกรรม โดยสำนักบริหารจัดการกากอุตสาหกรรมเป็นหน่วยงานภายในที่รับผิดชอบโดยตรงในการกำกับดูแลโรงงานอุตสาหกรรมและติดตามการดำเนินคดีและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย ซึ่งถือเป็นองค์กรหลักในการกำกับดูแลโรงงานอุตสาหกรรม และกรมควบคุมมลพิษโดยสำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย เป็นหน่วยงานภายในที่กฎหมายกำหนดให้เป็นฝ่ายปฏิบัติการโดยตรงในการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และมีบทบาทในการบังคับใช้มาตรการต่างๆ ตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากภาวะมลพิษ ตลอดจนสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดที่มีบทบาทและความรับผิดชอบสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมโรงงานอุตสาหกรรมนั้นเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการพิสูจน์ความผิดในการดำเนินคดีอาญากับผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตราย โดยมีบุคลากรในระดับชำนาญการและมีอุปกรณ์ เครื่องมือตลอดจนห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์เพื่อตรวจวิเคราะห์คุณสมบัติของของเสียอันตรายในการยืนยันความเป็นของเสียอันตรายและเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการดำเนินการตามกฎหมายอันเป็นการสนับสนุนภารกิจในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนที่มีประสิทธิภาพและนอกจากนี้ยังมีระเบียบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการว่าด้วยการประสานงานเพื่อบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม” หรือ กปवल. ขึ้นอย่างเป็นทางการ อันจะสามารถทำให้การประสานงานเพื่อบังคับใช้

² เฟื่องอ้าง, น. 99.

กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นสามารถเกิดผลบังคับได้อย่างเป็นรูปธรรมและจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานความร่วมมือในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ระหว่างหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ กรมควบคุมมลพิษ และกรมโรงงานอุตสาหกรรมกับพนักงานสอบสวน ซึ่งจะทำให้การเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยนั้นเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิทยาศาสตร์ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการที่จะนำเสนอข้อเท็จจริงต่อศาลในเรื่องการตรวจสอบค่าของมลพิษและมีส่วนช่วยให้การพิจารณาคดีดำเนินไปได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องมากยิ่งขึ้น ซึ่งตาม Federal Rules of Criminal Procedure ของสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้มีพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้รับอนุญาตให้มาให้ความเห็นและสืบประกอบพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนความแก่ศาลได้ โดยมีบทบาทในการเข้าไปช่วยเหลือทางด้านเทคนิคทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือความรู้พิเศษเฉพาะทางแก่การพิจารณาคดีของศาล ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้แก่ศาลในพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น หรือในประเทศออสเตรเลีย ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการศาลเข้ามามีบทบาทและทำหน้าที่ร่วมกับผู้พิพากษาในการช่วยพิจารณาพิพากษาคดีสิ่งแวดล้อม โดยอาจเป็นลักษณะของการให้คำแนะนำทางด้านเทคนิคโดยอาศัยความรู้ความชำนาญของตน ตลอดจนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในทางคดี ซึ่งถือเป็นการสร้างระบบการอำนวยความสะดวกให้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ผู้ศึกษาเห็นว่าการบัญญัติกฎหมายรองรับให้มีผู้ช่วยเหลือทางด้านเทคนิคในคดีสิ่งแวดล้อมแก่ผู้พิพากษาอันถือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญของศาลนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่ทั้งนี้ควรใช้แนวทางการขึ้นทะเบียนพยานผู้เชี่ยวชาญตามหลักการของประเทศฝรั่งเศส ที่ให้ศาลเป็นผู้กำหนดพยานผู้เชี่ยวชาญได้จากบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการเสนอจากสถาบันหรือสมาคมวิชาชีพในสาขาที่พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นมีความรู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ ซึ่งน่าจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะสามารถช่วยให้การพิจารณาพิพากษาคดีโดยพิเคราะห์จากพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อันจะทำให้ศาลสามารถวินิจฉัยข้อเท็จจริงแห่งคดีได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกทางสิ่งแวดล้อมให้แก่สังคม

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามาตรการทางอาญาและการดำเนินคดีกับโรงงานอุตสาหกรรมผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตรายในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการการลงโทษตามกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย และมาตรการอื่นๆ ที่เหมาะสมแก่

การดำเนินคดี โดยเสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงการลงโทษทางอาญาแก่โรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นนิติบุคคลผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตราย ดังต่อไปนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติมบทลงโทษปรับแก่โรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นนิติบุคคลผู้ลักลอบทิ้งของเสียอันตราย ในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 โดยบัญญัติให้มีบทลงโทษปรับในอัตราอย่างสูงและเป็นการปรับตลอดระยะเวลาที่ฝ่าฝืนกฎหมายด้วยการคิดคำนวณค่าปรับเป็นรายวันในอัตราอย่างสูง กล่าวคือ ควรบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ให้มีเนื้อความว่า “...เมื่อโรงงานอุตสาหกรรมผู้ก่อกำเนิดหรือรับบำบัดของเสียอันตรายกระทำการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย อันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 200,000 บาท และปรับเป็นรายวันวันละ 10,000 บาท นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งให้ฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาพเดิมจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง”

สาเหตุที่ต้องกำหนดบทลงโทษปรับในอัตราอย่างสูง เนื่องจากไม่อาจลงโทษต่อเนื่องตัวร่างกายของนิติบุคคลได้ ดังนั้น เพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นนิติบุคคลได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิด จึงจำเป็นต้องกำหนดโทษปรับให้มีอัตราค่าปรับอย่างสูงเพื่อให้กระทบต่อประโยชน์ที่นิติบุคคลหวังแทน อันจะเป็นกลไกในการให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว และสามารถยับยั้งการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจเปลี่ยนโทษจำคุกหรือโทษปรับที่จะลงแก่โรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นนิติบุคคลมาเป็นการใช้มาตรการคุมประพฤติแก่นิติบุคคลด้วยการให้ทำงานบริการสังคม เช่น การบริจาคเงินในองค์กรที่เกี่ยวข้อง สิ่งแวดล้อม หรือการจัดทำโครงการรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในกรณีที่มีการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายอันเป็นการก่อความเสียหายขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และระบบนิเวศอันยากแก่การฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมนั้น มาตรการในการให้นิติบุคคลทำงานบริการสังคมจะเป็นเสมือนการให้นิติบุคคลไถ่โทษจากการก่อความเสียหายขึ้น ซึ่งน่าจะมีผลต่อการยับยั้งการกระทำความผิดลงได้ กล่าวคือ เป็นมาตรการที่ให้นิติบุคคลได้มีส่วนช่วยเหลือสังคม และในขณะเดียวกันก็ต้องให้นิติบุคคลได้สูญเสียในสิ่งที่นิติบุคคลนั้นหวังแทน เช่น ทรัพย์สินหรือเวลาในการประกอบกิจการ โดยเป็นมาตรการที่ให้นิติบุคคลมีโอกาสได้ดำเนินกิจการต่อไปอันมีผลเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไม่ให้หยุดชะงักและมีการพัฒนาต่อไป กล่าวคือ นิติบุคคลนั้นก็ยังคง

ดำเนินการต่อไปโดยใช้ความระมัดระวังมากขึ้น และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก สังคมก็ได้รับประโยชน์จากการบริการสังคมนั้นด้วย³

3. สำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความผิดนั้น ผู้ศึกษาเห็นสมควรเพิ่มประสิทธิภาพในการพิสูจน์ความผิด ดังต่อไปนี้

3.1 ควรใช้แนวทางการขึ้นทะเบียนพยานผู้เชี่ยวชาญตามหลักการของประเทศฝรั่งเศส ที่ให้ศาลเป็นผู้กำหนดพยานผู้เชี่ยวชาญได้จากบัญชีพยานผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการเสนอจากสถาบันหรือสมาคมวิชาชีพในสาขาที่พยานผู้เชี่ยวชาญนั้นมีความรู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ ส่วนคู่ความหากจะกล่าวอ้างและนำพยานผู้เชี่ยวชาญมาให้การเป็นพยานต่อศาล ก็สามารถทำได้ โดยเลือกจากบัญชีรายชื่อพยานผู้เชี่ยวชาญซึ่งศาลได้ขึ้นบัญชีไว้แล้ว โดยได้รับรายชื่อจากสถาบันหรือหรือสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวหรือศาสตร์ที่พยานผู้เชี่ยวชาญผู้นั้นมีความรู้เชี่ยวชาญ ในลักษณะเดียวกับพยานผู้เชี่ยวชาญของศาล อาทิเช่น แพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาชีวเวชศาสตร์ ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญจากศูนย์พิษวิทยา หรืออาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อมาให้ความเห็นต่อศาลประกอบการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดี ซึ่งหากผู้เชี่ยวชาญเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ก็จะส่งผลให้คำวินิจฉัยของศาลน่าจะมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากขึ้น นอกจากนี้พยานผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวยังมีความเป็นกลาง ไม่มีส่วนได้เสียกับคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด จึงทำให้การให้ความเห็นต่อศาลของพยานผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวไม่มีประเด็นในเรื่องที่จะให้ความเห็นลำเอียงไปสนับสนุนคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่จะให้ความเห็นไปตามความถูกต้องตรงตามหลักวิชาการและตามประสบการณ์ของตนได้อย่างแท้จริง

3.2 ควรส่งเสริมให้องค์กรภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ด้วยการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเฝ้าระวัง สอดส่องดูแลร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากพบเห็นการลักลอบทิ้งของเสียอันตราย ให้แจ้งเจ้าหน้าที่และจดจำลักษณะของการกระทำ ความผิดและพฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การดำเนินคดีและการนำสืบพิสูจน์ถึงการกระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อนำตัวผู้ร่วมขบวนการลักลอบทิ้งของเสียอันตรายมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

³ เฟิงอ้าง, น. 91.